

Н. Сиязбаев, 1-курс

Ғылыми жетекшісі: Ж. С. Рамазанова, журналистика кафедрасының доценті, филология ғылымдарының кандидаты

(Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті)

ҰЛТ МҮДДЕСІ — ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ

Төртінші билік аталып кеткен журналистиканың бүгінде дербестік алған еліміздің ио-кию проблемалары алуан түрлі алып-қашпа талқылауға, қырық құбылған қоғамдық пікірге негізделгенде бұрынғыдан да маңыздырақ, қызметі қажеттірек болып отырғаны анық. Осы орайда, әсіресе қазіргі ғаламдық жаһандастыру үдерісі қарыштап дамып келе жатқан кезеңде журналистиканың «ақпараттық қоғамда» ықпалының зор екені байқалады.

«Ақпараттық қоғамда» ақпарат құралдары өнеркәсіптің бір саласы іспетті. Себебі қалың көпшілікті идеологиялық «өңдеуден» өткізу үшін шығарылатын ақпараттық өнім, негізінен, өнеркәсіпке тән жолдармен дайындалады. Айталық, бұл саланың да жартылай шикізаттар, тетіктер мен бөлшектер шығаратын өз фабрикалары бар: олардың қатарына ақпараттық және жарнамалық агенттіктер, түрлі хабар даярлайтын орындар, «жұртшылықпен байланыс» жүйесі жатады. Олар өз өнімдерімен кез келген монополияны, мемлекеттік ұйымдарды қамтамасыз етеді. Ал халықтың өз мемлекетін бақылайтын мүмкіндігінің бірі — бұқаралық ақпарат құралдарының мейлінше демократиялануы, әртүрлі қысымнан, саяси қуғын-сүргіннен ада болуы. Қазіргі таңда дүниежүзілік ақпарат әлеміндегі ірі өзгерістерден, жаһандастыру үдерістерінен ешбір елдің бұқаралық ақпарат құралдары тыс тұра алмайтын күрделі кезеңмен бетпе-бет жүздесіп отырмыз. Журналистика қоғам өмірінің дамуын белгілі деңгейде анықтайтын халге жетті. Сондай-ақ, қандай бір мәселелерге түрлі көзқарастар тұрғысынан келуге, қоғамдық психологияға ықпал жасауға, елді жедел ақпараттармен қамтамасыз етуге, жазу-сызу шеңберлерін шыңдауға ат салысуда. Мұның бәрі айналып келгенде, ұлттық журналистикамыздың тарихындағы тың көрініс.

Журналистиканың өзі диалектикалық сипаттағы қоғамдық институт ретінде қоғамдық санаға да әсер етеді. Сондықтан журналистика қоғамдық даму мен қозғалыстардың бейнелеушісі бола отырып, сол үдеріске сай өзі өзгеріп жаңарады. Күрделі болса да мазмұны бай уақыт пен кеңістіктен өтіп, ұлттық — азат журналистиканың қалыптасу негізін белгіледі. Әсіресе жаппай жаһандастыру кезеңінде ұлттық сипатты сақтап қалуда БАҚ-тың маңызы арта түспек. Ол үшін алдымен керегі — ұлттық идея мәселесін бірінші кезекке қою. Жоғарыда атап өткен күрделі кезеңде жер шарында ұлт болып тұру үшін әуелі ұлттық болмысты сақтап қалу қажет. Оның бірінші жолы — көпшілік бұқара арасына ұлттық бағытты көрсетіп, сана-сезімге әсер ететін ұлттық идеология қажет деп табылады. Ұлттық идеологияны жүргізуге насихат қажет дейтін болсақ, онда бірінші кезекте күш бұқаралық ақпарат құралдарына түсетіні анық.

Қазір қоғамды ұлттық-мемлекеттік үлгіде дамытудың түрлі жолдары ұсынылуда. «Әлемдік жаһандану мен оның түрлі әлеуметтік-саяси тәжірибелері ұлттық жас мемлекеттің өз негізінде қалыптасуына ықпал етуде. Бүгінде ұрпақ сабақтастығын мәдениет тірегіне айналдыруға қоғамдық тұрақтылық арқылы мемлекет беделін, ұлттық дәстүр мен саяси тәжірибенің үйлестілігін жетілдіруге үлкен-кіші бірдей мұқтаж. Ал өркениетті жолды таңдай білу — тұрақты дамуға кепілдік»¹. Тұрақты даму саяси-әлеуметтік және ұлттық мәдени талаптарды бір-біріне қарсы қою немесе ұлттық, өркениеттік үйлесімділіктің ерекшелігін жою деген емес. Керісінше, ұлттанудың, қоғамтанудың белгілі бір уақыттық-кеңістік континумдағы тұтас көрінісін айқындауға қажет. Оның арқауы — өзіндік тағдырдың, тарихтың ақиқатын анықтау, өзіндік тәлім-тәрбиенің әдістері мен тәжірибесін тетіктеу, өз болашағының бейнесі мен бағдарын белгілеу.

Ғалым Т. Бекниязовтің пікірін келтіре кетейік: «Журналистикадағы қазіргі демократиялық бағыт пен гуманистік позиция баршаға ортақ. Жер бетіндегі күллі тіршілік те осынау үдеден шықса, қанеки! Бұған журналистиканың алдымен қатысы барына еш күмән болмаса

керек. Осындай жағдайда ғана өркениет пен мәдениеттің бәйгесінде халықтық, ұлттық көкейкесті нәтижеге жетуге ұмтылатынымыз анық»².

Қазақстан Республикасының мәдениеті жоғары, рухы биік, патриоттық сезімі берік, жаңа ғасырдың асау тізгінін өз қолдарына алатын азаматтардың Отанына айналдыру үшін осы елде тұрып жатқан әрбір азамат өз үлесін қосуы қажет, ол біздің барлығымыздың қасиетті борышымыз болуы тиіс.

Ұлтжандылық пен ұлттық болмысты рухани мұрамен толықтыратын тарихи-мәдени сабақтастық, ұлттық дәстүр мен қоғамдық қозғалыстың идеялық негізін, тәжірибелік деңгейін нығайтатын дәстүрлі рәсім, ұлттық дәстүрді өркениет өлшемімен реттейтін әлеуметтік бағдар — міне, ұлттық болмысымызды сақтап қаламыз десек, халыққа керегі де осы болмақ.

Ұлтжандылық пен ұлттық болмысты рухани мұрамен толықтыратын тарихи-мәдени сабақтастық, ұлттық дәстүр мен қоғамдық қозғалыстың идеялық негізін, тәжірибелік деңгейін нығайтатын дәстүрлі рәсім, ұлттық дәстүрді өркениет өлшемімен реттейтін әлеуметтік бағдар, міне, ұлттық болмысымызды сақтап қаламыз десек, халыққа керегі де осы болмақ.

¹ Нұржекеұлы Б. Қайдан шыққан елміз? // Азия Транзит.— № 6 — 2004. — 64-б

² Бекниязов Т. Халықаралық журналистиканың дамуы: Оқу құралы. — Алматы, 2003. 81-б.